

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018.gada 24.augustā Nr.1-5/97

**Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju
padomes priekšsēdētājam
Andrim Sporem
info@lztī.lv**

*Par informācijas sniegšanu un tikšanos
jautājumā par informatīvo materiālu izstrādi*

Tiesībsargs 2018.gadā aktīvi turpina sekot līdzi jautājumiem, kas skar piespiedu izpildes procesu. Izvērtējot saņemto iesniegumu raksturu Tiesībsarga birojā, kā arī normatīvajā regulējumā noteikto, tiesībsargs ir konstatējis vairākus diskutablus un problemātiskus jautājumus, ko ar Jūsu starpniecību vēlētos noskaidrot.

I. Tiesībsargs saņēma personas iesniegumu, kurā tika izteiktas sūdzības par tiesu izpildītāja rīcību, nesaglabājot iesniedzējas rīcībā līdzekļus valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā sakarā ar apgādībā esošiem nepilngadīgiem bērniem. Proti, kā norādīja iesniedzēja, tad sakarā ar to, ka viņa neatrodas standarta darba attiecībās, jo viņai ir noslēgts autoratlīdzības līgums nevis darba līgums, tiesu izpildītājs uz iesniedzēju neattiecināja Civilprocesa likuma 594.panta noteikumus, bet gan Civilprocesa likuma 599.¹pantu, tādējādi liedzot saņemt līdzekļus valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā par apgādībā esošiem nepilngadīgiem bērniem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 592.panta pirmo daļu “piedziņa uz parādnieka darba samaksu, arī uz samaksu, ko parādnieks saņem par valsts civildienesta vai militārā dienesta pildīšanu, tiek vērsta, ja: 1) tiek izpildīts nolēmums par periodisku maksājumu piedziņu; 2) piedziņas apmērs nepārsniedz to mēneša darba samaksas vai tai pielīdzināto maksājumu daļu, uz kuru pēc likuma var vērst piedziņu; 3) piedzinējs ir lūdzis vērst piedziņu uz darba samaksu vai tai pielīdzinātajiem maksājumiem”.

Klasiskajā izpratnē darba samaksa atbilstoši Darba likuma 59.pantā sniegtajai definīcijai ir darbiniekam regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu, kura ietver darba algu un normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktās piemaksas, kā arī prēmijas un jebkuru cita veida atlīdzību saistībā ar darbu. Tomēr Civilprocesa likuma 592.pantā ietvertais jēdziens “darba samaksa” ir plašāks kā Darba likumā noteiktais, jo

aptver ne tikai samaksu par padarīto darbu, bet arī samaksu, ko parādnieks saņem par valsts civildienesta vai militārā dienesta pildīšanu. Turklāt kā atzīts juridiskajā doktrīnā, tad darba samaksas noteikumi tāpat attiecināmi arī uz citiem darba samaksai pielīdzinātiem maksājumiem. Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru darba samaksas jēdzienā ietilpst jebkura atlīdzība par darbu vai saistībā ar darbu, izņemot valsts apdrošināšanas iemaksas¹.

Turpretim attiecībā uz saimnieciskās darbības ietvaros saņemto atlīdzību likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 11.panta 1.¹ un 1.² daļā noteikts, ka "par fiziskās personas saimniecisko darbību ir uzskatāma jebkura darbība, kas vērsta uz preču ražošanu, darbu izpildi, tirdzniecību un pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību. Saimnieciskā darbība ietver arī ar uzņēmuma līguma izpildi saistīto darbību, profesionālo darbību, nekustamā īpašuma apsaimniekošanu, komercaģenta, māklera un individuālā komersanta darbību, kā arī fiziskās personas īpašumā esoša individuālā uzņēmuma (arī zemnieka un zvejnieka saimniecības) darbību. Profesionālā darbība ir jebkura neatkarīga profesionālu pakalpojumu sniegšana ārpus darba tiesiskajām attiecībām, arī zinātniskā, literārā, pasniedzēja, aktiera, režisora, ārsta, zvērināta advokāta, zvērināta revidenta, zvērināta notāra, zvērināta mērnieka, zvērināta taksatora, mākslinieka, komponista, mūziķa, konsultanta, inženiera, zvērināta tiesu izpildītāja, grāmatveža vai arhitekta darbība".

Tādējādi izdarāms secinājums, ka saimnieciskā darbība ir gandrīz/praktiski jebkura darbība par atlīdzību, kas nav darba attiecības.

Civilprocesa likuma 594.pants, kas regulē ieturējumu apmēru no parādnieka darba samaksas un tai pielīdzinātajiem maksājumiem, paredz nosacījumu, ka vienlaikus ar ieturējumu izdarīšanu no parādnieka darba samaksas vai tai pielīdzinātajiem maksājumiem parādniekam, izpildoties šā panta piektajā daļā minētajiem nosacījumiem, par katru apgādībā esošu nepilngadīgo bērnu tiek saglabāti līdzekļi valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā (64,03 *euro*). Savukārt pretēji šā panta regulējumam Civilprocesa likuma 599.¹pants, kas regulē piedziņas vēršanu uz naudas līdzekļiem kredītiestādēs vai pie citiem maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, neparedz parādniekam uz katru apgādībā esošo nepilngadīgo bērnu saglabāt līdzekļus valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā.

Tiesībsarga ieskatā parādnieks nedrīkstētu tikt nostādīts sliktākā situācijā tikai tā iemesla dēļ, ka savu ienākumu iegūšanai ir izvēlēties individuālu darbu, nesaistot sevi ar darba līgumu noslēgšanu. Personai, ņemot vērā tās brīvi izvēlēto iegūto izglītību un sev vēlamu mērķu sasniegšanai, ir tiesības, bet atsevišķos gadījumos, piemēram, zvērināta advokāta un zvērināta notāra, pienākums, izvēlēties tādu darbības formu, ko tā uzskata par vispiemērotāko savas darbības realizēšanai. Lai gan darbības formas un nodokļu nomaksa minēto personu kategoriju starpā atšķiras, tomēr tas nevar būt par pamatu tam, lai parādniekam, kura apgādībā ir nepilngadīgs/i bērns/i, netiktu saglabāti līdzekļi valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā. Turklāt šādā gadījumā netiktu ievērots Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmajā daļā noteiktais virsprincips, ka "tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras".

Ievērojot iepriekš norādītos apstākļus, lūdzu līdz **2018.gada 24.septembrim** sniegt informāciju un Jūsu viedokli:

¹ Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.-86.nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 402.lpp., ar atsauci uz Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr.SKC-1979/2012 9.punktu.

1) kāda ir zvērinātu tiesu izpildītāju prakse naudas līdzekļu valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā par parādnieka apgādībā esošiem nepilngadīgiem bērniem saglabāšanā situācijā, kad parādnieks gūst ienākumus kā saimnieciskās darbības veicējs (piemēram, ja personai ir noslēgts autoratlīdzības vai uzņēmuma līgums)?

2) vai Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes ieskatā minētais nosacījums par naudas līdzekļu saglabāšanu sakarā ar parādnieka apgādībā esošiem nepilngadīgiem bērniem būtu attiecināms arī uz situāciju, kad piedziņa tiek vērsta uz ienākumiem, ko parādnieks saņem kā atlīdzību par saimnieciskās darbības veikšanu?

3) atbildot uz 2.jautājumu apstiprinoši, vai Padomes ieskatā tādā gadījumā būtu piemērojams Civilprocesa likuma 594.panta vai 599.¹panta regulējums?

II. Tāpat vēlos lūgt Jūsu viedokli attiecībā uz Civilprocesa likuma 206. un 438.panta piemērošanu praksē. Proti, minētie panti paredz kārtību, kādā pirmās instances tiesa vai apelācijas instances tiesa ir tiesīga pēc lietas dalībnieka pieteikuma, ievērojot pušu mantisko stāvokli vai citus svarīgus apstākļus, lemt par sprieduma izpildīšanas atlikšanu vai sadalīšanu termiņos, kā arī par tā izpildes veida un kārtības grozīšanu. Savukārt Civilprocesa likuma 554.pants paredz tiesu izpildītāja tiesības, konstatējot apstākļus, kas apgrūtina tiesas sprieduma izpildi vai padara to neiespējamu, iesniegt tiesai priekšlikumu par sprieduma izpildes atlikšanu, sadalīšanu termiņos, tā izpildes veida vai kārtības grozīšanu.

Ievērojot to, ka Civilprocesa likuma 206. un 438.pants ir iekļauti Civilprocesa likuma A un C daļā, kas regulē tiesvedības procesus tiesā līdz sprieduma izpildei, savukārt Civilprocesa likuma 554.pants ir iekļauts Civilprocesa likuma E daļā, kas vispārīgi regulē tiesas nolēmumu izpildi, tiesībsargam radās zināmas šaubas, vai 206. un 438.pantā paredzētie sprieduma izpildes jautājumi var tikt izlemti jau pēc tiesas sprieduma nodošanas piespiedu izpildei.

Līdz ar to lūdzu līdz **2018.gada 24.septembrim** sniegt Jūsu viedokli, vai lietas dalībniekam saskaņā ar Civilprocesa likuma 206. vai 438.pantu pastāv tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par sprieduma izpildes jautājumu izlemšanu gadījumā, kad nepieciešamība pēc to izlemšanas rodas sprieduma piespiedu izpildes procesā. Vai tieši pretēji – piespiedu izpildes procesā šādas tiesības saskaņā ar Civilprocesa likuma 554.pantu pastāv tikai zvērinātam tiesu izpildītājam.

III. Visbeidzot sekojoši šā gada 8.februārī rīkotajai tiesībsarga diskusijai par tiesu izpildītāju rīcību, vērsot piedziņu uz parādnieku naudas līdzekļiem, kur dalību ņēma pārstāvji arī no Jūsu institūcijas, tiesībsargs savā darbā diemžēl konstatē, ka diskusijā plaši apspriestais jautājums par parādniekam izlietojamiem pienākumiem praksē joprojām nav skaidrs un parādnieki cenšas no tiem norobežoties.

Tiesībsargs atzīst, ka jau šobrīd Jūsu institūcija vairākkārtīgi, gan izveidojot infografikas un videomateriālus, gan arī sniedzot intervijas masu informācijas līdzekļiem, ir skaidrojusi un vērsusi uzmanību par parādnieka pienākumiem izpildes procesā. Tomēr kā praksē ir ticis konstatēts, tad minētā informācija dažādu apstākļu dēļ bieži līdz parādniekam nemaz nenonāk. Ievērojot minēto un to, ka atbilstoši Tiesībsarga likuma 11.panta 5.punktam viena no tiesībsarga funkcijām ir sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, tiesībsargs apsver iespēju izveidot informatīvu materiālu, kas pēc iespējas būtu pieejams un skaidrs ikvienai personai.

Nemot vērā to, ka Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome kā zvērinātu tiesu izpildītāju pārstāvības un uzraudzības institūcija visprecīzāk pārzina praksē pastāvošās

problēmas šajā jautājumā, tiesībsargs vēlētos ar Jums klātienē pārrunāt, vai pastāvošās situācijas ietvaros būtu lietderīgi izveidot jaunu informatīvo materiālu ar mērķi informēt parādniekus par to pienākumiem izpildes procesā, kā arī sekām to neizpildīšanas gadījumā. Tādējādi, lai vienotos par vēlamajiem tikšanās laikiem, lūdzu sazināties ar Latvijas Republikas Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas vadītāju/tiesībsarga vietnieci Inetu Piļāni [..]vai juristu Matīsu Malojlo. [..]

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu